

СЛАВКО ГОРДИЋ

ГДЕ ПРВИ ПУТ ЧУСМО СВОЈЕ ИМЕ

Прилог за песнички портрет Тање Крагујевић

На крају песничке књиге *Корона* (Чигоја, Београд 2017) читамо у „Напомени о песникињи” како је Тања Крагујевић објавила више од двадесет књига поезије и неколико издања изабраних песама, те више есејистичких књига. Напомена је мотивисана и интонирана поетски, с акцентом на „елегији одласка и повратка Завичају – мистици његове недосежности, и присности његових призива – таласа и вибрација”, дакле саобразно духу и слову песама из ове збирке, тако да исцрпије податке о ауторкином минулом раду ваља потражити другде. Рецимо, у опсежнијем запису „О песникињи” с краја изабраних песама *Трн о свили* (2016), где су прецизно евидентиране све њене дотадашње песничке књиге и њихова рецепција, као и њен есејистички, уреднички и приређивачки труд на оригиналном тумачењу неколико десетина домаћих песника, од Настасијевића до Николе Вујчића, и оних страних, од Швеђанина Томаса Транстремера до Грка Тасоса Ливадитиса. Мада је нису мимоишле неколике угледне књижевне награде нити превидели домаћи и светски антологичари, изгледа да ипак водећим књижевним арбитрама не допире до свести чињеница да у Тањи Крагујевић имамо данас највећег посвећеника поезије. Знамо и песнике и критичаре песништва упоредиве с њом, али не и неког ко би са оволиким сагласјем верности и вредности неговао обе ове вокације. Таква истрајност и оданост у знаним околностима – кад се и по ауторкином осведочењу (у књизи *Свејлосћ за друге очи* из 2016) у епохалном невремену и сама поезија нашла „на неком новом ступњу гашења својих креативних и мислених амбиција и утицаја” – досеже ранг својеврсне друштвене храбрости.

У нама живе сва наша доба, каже поменути Швеђанин, док је детињство – по Јовици Аћину, аутору поговора *Корони* – „пут да спознате себе” сећањем које је „поетски облик самосазнања”. Не залазећи у предугу предисторију питања самоспознаје (по Сократу нужне а по Волтеру неоствариве јер само Бог зна ко смо), Аћин на овај упит даје одрешит одговор: „Ко сам ја? – сетимо се ко смо били и онда ћемо решити загонетку.” Песникињин одговор је, да како, вишезначан: насловом привилеговану реч срећемо само једном, у 76. песми, где је „у танком облачку шака Господа” док се лирски субјект „на постељи од земље” самоименује као „хватач короне”. У слободнијој интерпретацији песме, уз прекорачење њених мотивских оквира, можда смемо устврдити како повлашћена слика короне – као сјаја, одсјаја, ауре нечег просторног и временски све удаљенијег – симболички сажима смисао поезије у значење сабирања и „хватања” сензација и прозрења из детињства и завичаја, проживљених као освит света и језика, уз подразумевани двоглас који у наратологији именујемо напетошћу између времена приче и времена причања.

И песничком свету и песничком поступку Тање Крагујевић као да овај пут највише приличи оксиморонска ознака „бистра тајна”, којом је у једној песми дочарана вода Тисе, с тим што би се први члан ове синтагме тицао топографије и мотивике а други њихове поетске предиспозиције. Воде и обале Тисе, родна Сента и родни дом, улице и прозори, Црква и Мали трг, Вашариште и Горњи брег, равница са свим лицима дана и године, песком, црницом, блатом, снегом, летом и непомичним летњим подневима, те крстинама, бундевама, дињама и иним плодовима земље, као и дечјим играма, чудесним колико и једноставним, с колачима од блата, песком баченим увис и одгонетањем цртежа мрза на окнима – ето, уз нека нужна сужења, описа и пописа прозирних („бистрих”) предметно-мотивских полазишта *Короне*. Поетска транспозиција у детињству проживљених чулних, имагинативних и емоционалних додира с појавним светом бива пак овенчана „тајним”, преображавалачким и профетским светлима која раним доживљајима придају нове, сложеније смислове.

Различити су видови тих очуђења. Једном је свет детињства семени заматак универзума или бар „маштарије о целини”, други пут ненадмашива мера животне пунине у чијем би знаку ваљало „увек изнова горети”, трећи – предсказање свега потоњег, укључујући и дане „са залеђеном грудвом туге у грлу”, те (можда и најчешће) заветна обавеза незаборава тог света као *прве куће*, макар јој више, или ускоро, не било прага и трага. Јер, како стоји у прет-

последњој, 79. песни, „То не сме бити место изгубљеног. То што ме / ту више нема. Јер гроздови сунаца од некад / држе ме”.

Различити су, дакако, и разнобојни преливи осећања у *вибра-ријуму* лирског гласа: тридесетак страница пре наведених стихова свет и сан „од некад” песнички субјект брани с помешаним осећањима – резигнацијом и меланхолијом, али и разборитошћу и бодрошћу. Ту и тад ослушкујемо говор срца „Што мири се. И преживи. Као наклон / тугама. Певању у ветру. Покорном / старењу. Пркосном, тихом. Жару трава”. Као и ови стихови, где „трска је доба кад плакање је младо”, тако ће и наредна, 50. песма, опевајући мирис липе, дискретном поезијом пролазности измирити младост са зрењем и зрење са осипањем. „Ето. Та младост липа. Што мирис зна / сачувати у дубокој сенци. За сутра. / И друге дане. Тако свеж. И пун сунца. / Да поносан си на зрења. Премда / погубљења листова већ стижу”.

Флоралне каролије шумеће тршчане пешчаре, дрхата трешњевог бехара и трепета „фењера кестенова цвета”, или они мајушни опажаји какав је окус багремове цепке под језиком и звук звонког мрака макових главица, могу се у овој поезији доживети као „мали музеји тренутака”, импресионистички фиксираних за памћење. Али понекад, мален и краткотрајан чулни осет као да бива – магијом песничке космогоније, са чудом света у капи росе – слика и повест универзума, од постања до овог часа, у коме се његово безграничје отима нашем поимању.

Тај мир бистрине. Као да све је створено.
И Бог се скућио у капљици под листом кеља.
Безмерно увећана њена је сићушност.
У теби. И тако мален. Кренуо би у свим
правцима. Ка ободима, Али не нацртаних
ни избрисаних. Нема их. Уистину. Не постоје.

Овакав блесак свемира са ободима што „не постоје” – или слика тог „обима без обима”, како би рекао Вељко Петровић – као да је круна и венац (и то су значења насловне лексеме) сваком „тренутку што носи и односи тренутак” овог песничког дневника у којем као да се непрекидно призивају или чак и поистовећују свест и свет, минуло и актуелно, стварност и опсена, предметно и метафорично значење.

Ваздух лета сит је. Као да сваког минута
избија подне на торњу. На столу чинија
с кајсијама, невеном и пчелом. Сечеш мед

дана спорим речима. Другачије је то него када
витки господин зрака с лептир машном смрзнуте
ласте закуца на зимско окно. И тражи да га примиш.

Обе наведене песме, под редним бројевима 60. и 53. који фигурирају као њихови наслови, стегнуте су у текстуални оквир једног јединог шестостиха. Таква дисциплина маште и израза, доследно остварена у свих осамдесет песама *Короне*, унеколико подсећа на ранија окушавања ове песникиње са минималистичко-поентилистичком техником, оптиком и интонацијом у знаку реченичких ломова и стакато тонова. Да је песникиња подједнако вична и хипотакси, посебно потврђује антологијска песма „И лепо, дакако” (у збирци *Хлеб од ружа* из 2016. године), у којој је спорење о смислу живота с Леопардијем казано у синтаксичко-семантичком замаху једне једине реченице, распете од првог до завршног стиха. Сада пак претеже оријентација на хеленски образац песме лаке као перо, како би рекла Исидора Секулић, и можда љупку зачудност лирике Далеког истока.

Може песништво данас, с разумљивим разлогом, и богословствовати, и ламентирати над негдашњим и данашњим нашим поразима. Може, свима нам у инат, и самољубивим нехајем за општу муку, или чак циничним аутошовинизмом, доскора неслућеним, ударати и на последњу „лепу нежност” што „још у нама живи”. Може, ако баш хоће, наставити и са све заморнијим интертекстуалним апсолутизмом учене поезије. Али може – а ево и сме – и продужити путању дестилисаног лиризма, на трагу не тако давнашњег раног Колунције и Тимотијевића, те Раичковића и, посебно, Александра Ристовића, песника који се рађао, по Тањи Крагујевић, „у својим често призиваним и призиваним снежним белинама, оног нигде још дефинисаног, али свежег, самосвојног почетка”. Можда је управо Ристовић – кога је песникиња поводом двадесетогодишњице његове смрти представила замашним избором и темељним поговором (*Семенка њод језиком*, 2014) – најдражи и најближи поетско-поетички сродник Тање Крагујевић, макар то сродство сенчила чињеница да и при читању њене поезије, као и његове, „свагда је могуће стати на нови ниво, почети из другог кута”.